

Mislav Rubić u prilogu *Političko i kulturno djelovanje dr. Ante Cilige u iseljeništvu od 1945. do 1991.* (str. 213–214) analizira “prevrtljivo” djelovanje političara Ante Cilige poslije završetka Drugoga svjetskoga rata. Prilog *Političko i kulturno djelovanje prof. Marka Čovića u domovini i hrvatskom iseljeništvu* (str. 215–234) Krešimira Bušića iznosi političko djelovanje Marka Čovića, političkoga emigranta na prostoru Južne Amerike. Prilog pod naslovom *Mara Matočec i iseljenički HSS* (str. 235–242) Vlatka Smiljanića iznosi podatke o Mari Matočec istaknutoj aktivistkinji HSS–a. Domagoj Novosel u prilogu *Život i djelovanje Nikole Holjevca* (str. 243–249) prati životni put hrvatskoga emigranta Nikole Holjevca i njegove obitelji. U prilogu *Program emigrantskog časopisa Poruka slobodne Hrvatske* (str. 249–253) Gojko Borić i Jakov Žižić analiziraju sadržaj propagandnoga lista hrvatske političke emigracije *Poruka slobodne Hrvatske*. Maja Grdić u prilogu *Jugoslavenski odbor* (str. 253–260) donosi kratki uvid u djelovanje Jugoslavenskoga odbora, organizacije koja je tijekom Prvoga svjetskoga rata okupljala izbjegle južnoslavenske političare iz ratno pogođene Austro–Ugarske. U prilogu *Hrvatski komitet 1919.–1921.* (str. 261–268.) Mateo Bunoza analizira stav Hrvatskoga komiteta protiv pripajanja Hrvatske u državu južnoslavenskih naroda. Migracijski kontinuitet prema zemlji daleke Australije bio je popularan među Hrvatima prije i poslije Drugoga svjetskoga rata. Političku i ideološku podijeljenost Hrvata u Australiji istražio je Ante Kožul u prilogu *Hrvatsko iseljništvo u Australiji 1970–ih* (str. 269–276). Posljednji prilog zbornika *Na tragu dr. Luja Tončić – Sorinja* (str. 277–281) Stjepana Šuleka bavi se prikazom austrijskoga političara Luja Tončića – Sorinje.

Zaključno, zbornik *Hrvatska politička emigracija u 20. stoljeću* ostavio

je dragocjen trag u hrvatskoj historiografiji, u kojoj pojedine teme iz povijesti hrvatske političke emigracije nisu dovoljno istražene. Bogat sadržajem i hvalevrijednim spoznajama ostvarena je svrha zbornika istaknuta na samom početku. Brojni autori svojim interdisciplinarnim istraživanjima i znanjem razotkrili su djelić bogate povijesti hrvatske emigracije te ostavili poticaj novim istraživanjima povijesti hrvatskoga iseljništva.

Anja Vlašić

Martin Maier, *Pedro Arrupe: svjedok i prorok*. Zagreb: Isusovačka služba za izbjeglice, 2021, 114 str.

Isusovačka služba za izbjeglice (Jesuit Refugee Service, JRS) u prethodnom je razdoblju proslavila dvije okrugle godišnjice važne za njezin identitet i poslanje. To su četrdeset godina od osnutka te međunarodne organizacije 1980. godine i trideset godina od smrti njezina utemeljitelja p. Pedra Arrupea 1991. godine. Prigoda je to bila za ponovno otkrivanje izvornih impulsa koji su formirali JRS kao jednu netipičnu humanitarnu organizaciju, jer pomoć izbjeglicama pruža kroz isusovački način postupanja. A taj način postupanja utjelovio je na jedan od najdojmljivijih načina upravo p. Pedro Arrupe, kojega su nazivali i “drugi Ignacije Loyolski”. To su sve, dakle, razlozi za objavljivanje hrvatskoga prijevoda Arrupeove biografije, koju je napisao njemački isusovac p. Martin Maier, a na hrvatski preveo p. Petar Galauner, koji je s Arrupeom blisko surađivao u Rimu.

Bogat životni put toga Baska u knjizi je opisan na pristupačan i dinamičan način. Više no samu faktografiju, Maier nam otkriva smjernice koje su vodile Arrupeov život, te načela koja je živio i promicao. U tom je smislu knjiga podijeljena na šest poglavlja: životni put,

vjera i pravda, inkulturacija, sukobi, univerzalnost i duhovno srce Pedra Arrupea. U svakom pothvatu koji bi poduzeo Arrupe se je isticao, pokazujući svoju izuzetnu nadarenost, ali i upornost i intuiciju. Karakteristike vremena u kojem je živio, a riječ je o drugoj polovici 20. stoljeća, tražile su upravo takve osobe kako bi trasirale nove puteve i ponovno rasplamsale izvorne ideale kršćanstva. U svijetu izmučenom ratnim stradanjima, obilježenom dekolonijalizacijom, ali i rastom neravnopravnosti, padom starih tabua, ali i moralnom indiferentnošću, sekularizacijom i rastom fundamentalizma, bilo je teško naći odgovore koji neće biti puko ponavljanje već istrošenih fraza. Ipak, oslonjen na isusovačku tradiciju, Arrupe nudi duboke uvide koji ukazuju na horizont iznad vremena obilježenoga konfliktima. Pritom, očekivano, i sam često biva žrtva nerazumijevanja i podmetanja, no otvaranje postupka za njegovu kanonizaciju 2018. godine zasigurno svjedoči o tom kako njegove misli i djela i dalje žive.

Karakteristike koje Maier u naslovu daje Arrupeu, svjedok i prorok, dobro ocrtavaju lik toga, vjerujemo, budućega kanoniziranoga svetca. Arrupe je u svojem vremenu bio svjedok evandeoskih vrijednosti koje su ga pokretale. Svjedočanstvo je ono koje svojim primjerom dotiče i preobražava, a upravo je to uvijek iznova činio Arrupe. Ponajviše će zapamćen ostati po svjedočanstvu kršćanske ljubavi koje je pružio ranjencima nakon eksplozije atomske bombe u Hiroshimi u kolovozu 1945. godine. Isusovački je novicijat tada prenamijenjen u bolnicu u kojoj je između 150 i 200 ljudi dobilo nužnu pomoć. Zadnja faza Arrupeova života ponovno je bila snažno svjedočanstvo, ali taj puta ne davanja, nego primanja pomoći. Osjećajući da više ne može doprinosti koliko je potrebno za službu generala isusovaca, 1980. godine najavio je papi odreknuće

od te službe, što je u ono doba bio povijesni presedan. Godine 1981. doživio je moždani udar na povratku u Rim s Filipina. Prikovan za krevet punih deset godina, umro je 1991. u 84. godini života.

Proročka dimenzija Arrupeova života možda se i najjasnije očituje u Isusovačkoj službi za izbjeglice. Osnovao ju je uslijed ganuća koje je osjetio gledajući patnje vijetnamskih izbjeglica, koji su nakon tamošnjega rata bježali morskim putem, te često pogibali, kao što je to slučaj i s današnjim izbjeglicama u Mediteranskom moru. Malo je tko osamdesetih godina prošloga stoljeća, kada se je činilo da se globalni ideološki sukobi bliže kraju, mogao zaključiti da će broj izbjeglica i migranata u narednim desetljećima rapidno rasti, te da će njihovo pitanje postati jedan od gorućih problema današnjice. Naše nam doba otkriva koliko je važno imati instituciju poput JRS, koja socijalni nauk Crkve spram izbjeglica odjelotvoruje na stručan i efikasan način, pomažući tako svake godine gotovo milijun ljudi u 56 zemalja, u koliko je trenutačno prisutna.

Katolička je crkva u sklopu svojega karitativnoga djelovanja stoljećima imala važnu ulogu u školstvu, zdravstvu te skrbi za stare i nemoćne. Rastom ekonomskoga blagostanja u 20. stoljeću na Zapadu se gubi postepeno potreba za takvim vidom intervencija, jer države postaju sposobne brinuti o tim aspektima života svojih građana. No, isusovačka fleksibilnost i proročki duh nadahnjuju Arrupea da se hrabro upusti u borbu s novim poteškoćama koje suvremeno društvo pred nas stavlja. Pokazao je time da Crkva nije zastarjela institucija, nego naprotiv, da su pred njom, ako zaista želi biti vjerna evandeoskomu poslanju, novi široki obzori, u kojima može prakticirati svoju "preferencijalnu opciju za siromašne" — još jedan proročki izraz kojim nas je Arrupe zadužio.

Stanko Perica